

MAPA ATRAKCJI TURYSTYCZNYCH
LGD PONIDZIE

- 1 Kije** to jedna z najstarszych wsi Ponidzia, położona przy starym „szlaku cysterskim” Jędrzejów - Staszów; jej początki sięgają XI wieku. Znajduje się tu wczesnobarokowy kościół parafialny z bogatym wyposażeniem
- 2 Świętokrzyska kolejka dojazdowa** - „Ciuchcia Ekspres Ponidzie” – kursująca wśród malowniczych krajobrazów Ponidzia na trasie: Jędrzejów - Umianowice - Pińczów - Jędrzejów
- 3 Kaplica św. Anny w Pińczowie** wzniesiona na Wzgórzu Klasztornym w 1600 roku, wykonana przez włoskiego artystę Santi Guccio.
- 4 Stadnina koni w Michałowie** to największa w Polsce i jedna z większych w Europie, a może i na świecie stadnina koni czystej krwi arabskiej
- 5 Spływy kajakowe rzeką Nidą**, organizowane samodzielnie lub z pomocą specjalizujących się w tej dziedzinie firm
- 6 Drewniany kościółek** pod wezwaniem św. Jakuba Starszego w Probołowicach wybudowany w roku 1759

Tekst: LGD Ponidzie
Korekta: Małgorzata Zaporska
Autor opracowania: Anna Drzewiecka

Projekt i opracowanie graficzne: Rafał Horsztyński
Rysunki: Ola Makowska
Skład i druk: Remi-B, Bielsko-Biala, www.remi-b.pl

Autor opracowania nie ponosi odpowiedzialności za aktualność informacji przyjętych za podstawę do jego stworzenia. Opracowania dokonano na podstawie materiałów otrzymanych od LGD Ponidzie.

Projekt współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach III Schematu Pomocy Technicznej i Działania Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

• **Lokalna Grupa Działania „Ponidzie”**

Lokalna Grupa Działania „Ponidzie” obejmuje swym zasięgiem terytorium pięciu gmin: Pińczów, Działoszyce, Kije, Michałów i Złota. Gminy położone są w Niece Nidziańskiej, która oddziela dwa makroregiony geograficzne Polski: Wyżynę Kielecko-Sandomierską od Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej. Ponidzie to rozległa dolina z pasmem garbów i płaskowyżów, ciągnących się z pewnymi odchyleniami równoległe do biegu rzeki Nidy.

Piewca Ponidzia Adolf Dygasiński pisał:

„...Piękny jest kraj cały, który przepasała wstęgą swoją Nida, rwąca się do Wisły jak córka w objęcia matki. I białe piaski poroście niską sośniną i laski brzozowe i łany szumiące żytem i pszenicą, i białe góry, i zielone rozległe łąki...”

W krajobrazie Ponidzia dominuje piękna i wciąż jeszcze dzika rzeka Nida, której urokliwe meandry i dopływy przecinają pola, łąki i wzniesienia. Pełno tu zabytków i pamiątek przeszłości, przyrodniczych kapliczek i cudownej przyrody nieskażonej cywilizacją.

Na Ponidziu - w parkach krajobrazowych spotkać można faunę i florę ciepłolubną, jakiej nie uwiadczy się w innych regionach Polski - są to bowiem charakterystyczne cechy przyrodnicze i krajobrazowe Niecki Nidziańskiej. Znajdują się tu chronione obiekty przyrodnicze o wysokiej randze, liczne stanowiska roślin i zwierząt zagrożonych i chronionych, a także interesujące zabytki architektury. Niezliczona ilość prywatnych stawów hodowlanych sprawia, że jest to bardzo popularny region dla miłośników odpoczynku z wędką. Naturalnym akwenem jest rzeka Nida, która jest królową Ponidzia. Użytyła swego nurtu spływom kajakowym od miejsca, „gdzie począł ją”, aż do ujścia do Wisły, „gdzie kres dal jej Bóg”, jak śpiewał bard Ponidzia - Wojtek Bellon z Wolnej Grupy Bukowina. Razem z Białą Nidą rzeka ma 151 km. Najciekawszy i najpopularniejszy fragment kajakowy ciągnie się od Pińczowa do Wiślicy i dalej do Nowego Korczyna, gdzie Nida kończy swój bieg. Warto wybrać się na spływy kajakowe po Nidzie, która leniwie toczy wody, płynąc meandrami środkiem zielonej doliny.

Nida, kajaki, odkrytki kredowe, ślady początków polskiej państwowości, a nade wszystko kojący spokój - wszystko to razem sprawia, że podróżnik zaprawiony na niejednej karkołomnej wyprawie z przyjemnością zanurzy się w cudnym pejzażu Ponidzia.

Lokalizacja w obrębie kilku jednostek fizjograficznych różnicuje krajobraz gmin

i stwarza dogodne warunki do uprawiania turystyki pieszej i rowerowej, dając możliwość podziwiania malowniczych krajobrazów, zwiedzania interesujących miejsc, wędkowania, korzystania z kąpielii rzecznych, grzybobrania i spacerowania po lesie.

• **„Dlaczego powstał...” czyli główne cele naszego LGD**

LGD „Ponidzie” jest partnerstwem trójsektorowym - działa jako stowarzyszenie na rzecz rozwoju obszarów wiejskich uwzględniając ochronę oraz promocję środowiska naturalnego, krajobrazu i zasobów historyczno-kulturowych, a także rozwój turystyki, popularyzację i rozwój produktów i wyrobów regionalnych.

• **Informacje praktyczne**

Lokalna Grupa Działania Ponidzie
Ul. Złota 7
28-400 Pińczów
tel. 041 357 73 47
www.lgdponidzie.pl
www.pinczow.com.pl (zakładka LGD Ponidzie)

Muzeum Regionalne w Pińczowie
Informacja Turystyczna
ul. Piłsudskiego 2a
tel. 041 357 24 72
e-mail: cit@pinczow.com.pl
www.muzeumitpinczow.eu

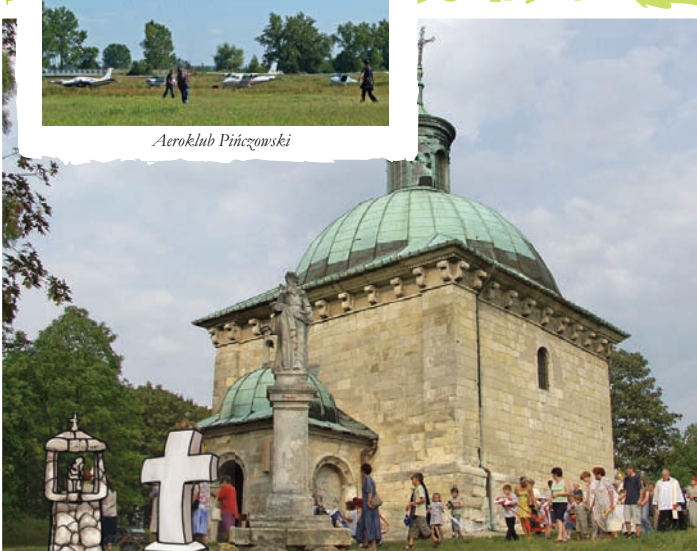
Miejsko-Gminne Centrum Kultury
ul. Ogrodowa 6
28-440 Działoszyce
tel. 041 352 60 61
www.mgck.dzialoszyce.info

WOJEWÓDZTWO
ŚWIĘTOKRZYSKIE

Aeroklub Pińczowski

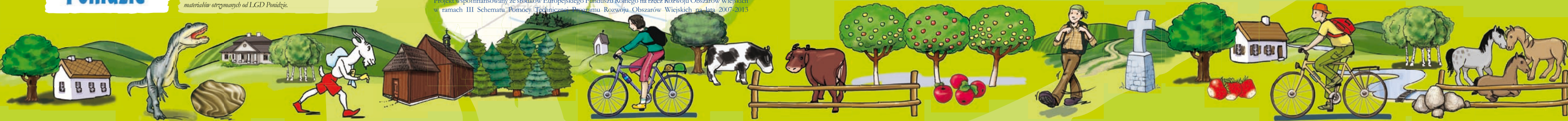

Kaplica św. Anny w Pińczowie

LOKALNA GRUPA
DZIAŁANIA
PONIDZIE

DZIAŁOSZYCE • KIJE • MICHAŁÓW • PIŃCZÓW • ZŁOTA

Kościół Nawięzienia Najświętszej Marii Panny w Pińczowie

• Nasze atrakcje

Pięknie położony **Pińczów**, nazywany wcześniej polskimi Atenami, a dziś - nie bez powodu - „perłą Poniądzia”, zachował wiele cennych zabytków wkomponowanych w krajobraz.

Zabytki Pińczowa

Pałac Wielopolskich wybudowany został w II połowie XVIII wieku w stylu klasycystycznym. Przed budowlą stoją klasycystyczne wazony i dwie kamienne rzeźby z XVIII wieku. **Baszta ogrodowa**

znajduje się w parku otaczającym dawny pałac Wielopolskich. Została wykonana w XVI wieku przez artystę Santi Gucciego. **Kaplica św. Anny** wzniesiona na Wzgórzu Klasztornym w 1600 r., wykonana przez włoskiego artystę Santi Gucciego, zbudowana jest w stylu późnorenansansowym, na rzucie kwadratu i przykryta kopułą z latarnią. Przed frontem świątyni stoi mała krużcha. Jest to pierwsza kaplica wolnostojąca w Polsce, o przeznaczeniu wyłącznie kultowym. Wzniesienie jej wiąże się ze wzmocnieniem ówczesnego kultem św. Anny. Ze wzgórza roztacza się wspaniała panorama na miasto i dolinę Nidy. **Dom na Mirowie zw. „Drukarnią Ariańską”** wzniesiony został na przełomie XVI i XVII wieku, parterowy, o rustykalnych ścianach. W jednej z izb - sklepienie kolebkowo-krzyżowe. Obecnie znajduje się tu archiwum, będące oddziałem Archiwum Państwowego w Kielcach. **Synagoga**, wzniesiona na przełomie XVI i XVII wieku, jest jedyną architektoniczną pozostałością kultury żydowskiej w Pińczowie. Wybudowana na rzucie prostokąta. Wewnątrz zachowały się: sklepienie z pozostałościami stiukowej dekoracji, w dwóch miejscach polichromia na ścianach, portale, uszkodzona skarbonka.

Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji z zalewem pińczowskim posiada rozbudowaną bazę sportową, plażę z kąpieliskiem strzeżonym. MOSiR organizuje tu: naukę jazdy konnej, ogniska, grill, wycieczki, naukę jazdy na łyżwach, turnieje hokeja na lodzie, turnieje gier i zabaw, spływy kajakowe rzeką Nidą, zapewniając transport osób i sprzętu pływającego.

Ludowy Klub Jeździecki „Ponidzie” organizuje rekreacyjne jazdy konne, rajdy konne, wczasy w siodle, hipoterapie, naukę jazdy konnej, przejażdżki pojazdami konnymi po atrakcyjnych terenach parków krajobrazowych Poniądzia.

Aeroklub pińczowski, położony nad zalewem, czynny jest tylko w okresie letnim. Dysponuje bazą noclegową dla potrzeb szkole-

niowych (szkolenia na paralotniach, motolotniach, za holem, loty rekreacyjne). **Świętokrzyska kolejka dojazdowa - „Ciuchcia Ekspres Poniądzie”** - to atrakcja, umożliwiająca odbycie niezwyklej wycieczki turystycznej po malowniczych terenach Poniądzia. Kursuje na trasie: Jędrzejów - Umianowice - Pińczów - Jędrzejów. **Młodzawy Małe - „Ogród na rozstajach”** - znajduje się 6 km od Pińczowa. Założony został przez artystę rzeźbiarza Tadeusza Kurczyne. Stworzył on istnie bajkowy krajobraz. Na terenie tym możemy zobaczyć kilkunastometrowy wodospad, jaskinię, labędzie i bażanty na wolności, oczka wodne oraz niezliczoną ilość kwiatów i krzewów. Ogród, który powstał kiedyś wyłącznie na potrzeby właściciela, stał się tak popularny wśród turystów, że teraz jest dla nich udostępniany w soboty i niedziele za niewielką opłatą.

Grochowiska to niewielka wioska z XIX wieku, gdzie 18 marca 1863 r. rozegrała się jedna z największych bitew powstania styczniowego. W lesie obok wsi znajduje się grób powstańcy z pamiątkowym krzyżem.

Inscenizacja bitwy pod Grochówkami

malowidel. Synagoga była jedną z najładniejszych w Polsce.

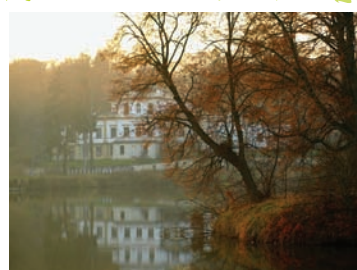
Wozy z Bronocic - do najważniejszych światowych znalezisk ubiegłego wieku zaliczyć należy wazę z Bronocic. Wiek znaleziska określono na 3500 p.n.e, a rysunki wozów na naczyniu to najstarszy dowód stosowania trakcji kołowej na obszarze Starego Świata od wybrzeży atlantyckich po Azję Centralną.

Sancygniów - dawny zespół dworski z XVI wieku, położony na zachodniej krawędzi rzeczki Sancygniówki, jest pozostałością założenia obronnego dawnego dworu Sancygniowskich. Z założeń zespołu dworskiego zachował się kamienny portal (przypisywany Santi Gucciemu) oraz lamus, w którym mieścił się zbór ariański, a później muzeum historyczne rodu Deskurów. Istnieją również pozostałości parku dworskiego, staw oraz zabudowania służby tzw. czternastorak. Dziś pałac jest w rękach prywatnych.

Pierocice - dwór Osuchowskich to stylowy obiekt pochodzący z II poł. XIX wieku. Wokół dworu znajdują się pozostałości parku.

Na terenie gminy Działoszycy znajdują się również zabytkowe kopce - **kurhany pradziejowe**, które stanowią unikalne, cenne obiekty zabytkowe, pochodzące z wczesnej epoki brązu. Są to grobowce usypane dla osób wybitnych, stanowią jednocześnie trwałe element krajobrazu chronionego. Występuje także dużo malowniczych **wąwozów lessowych** w tzw. Dolach Kierkowskich. Warto tu zwrócić uwagę również na rośliny chronione, np. dziewięciśla bezłodygowego.

Chroberz - jego największą atrakcją jest **pałac Wielopolskich - obecnie siedziba Zespołu szkół rolniczych**. Pałac został wzniesiony w latach 1857-1860. Zaprojektował go wybitny architekt tego okresu - Henryk Marconii. Ciekawostką jest, iż w 2000 r. w pałacu w Chrobrzu, a także

Pałac Deskurów w Sancygniowie

na terenie parku dworskiego, ekipa filmowa Filipa Bajona kręciła sceny do filmu „Przedwiośnie”. Obecnie pałac jest siedzibą Samorządowego Ośrodka Dziedzictwa Kulturowego Poniądzia.

Pelczyska w ostatnich latach stały się bez wątpienia najsłynniejszą miejscowością gminy Złota, a to za sprawą sensacyjnych wyników wykopalisk, prowadzonych przez Uniwersytet Warszawski. Archeolodzy z Instytutu Archeologii odnaleźli w Pelczyskach **osadę kultury celtyckiej**, a oprócz tego cmentarzyska i osady należące do innych kultur.

Góra Zawinnica to doskonały punkt widokowy na okolicę. Archeolodzy odkryli tu pozostałości kamieniołomu z XI-XII wieku.

Probolowice - drewniany **kościółek pod wezwaniem św. Jakuba Starszego**, został wybudowany w roku 1759. Na uwagę zasługuje dzwonnica, również drewniana, z 1760 r.

Niegostawice - znajduje się tu jedna z najstarszych figurek przydrożnych w województwie świętokrzyskim. Pochodzi z XVIII wieku.

W **Działoszycach** znajdują się cenne zabytki, a między innymi **kościół parafialny pw. świętej Trójcy** wzniesiony w XV wieku z gotyckim prezbiterium ze sklepieniem krzyżowo-żebrowym. Najcenniejsze są unikatowe gotyckie freski zdobiące północną ścianę prezbiterium, tzw. Credo Apostolorum z II poł. XV wieku. **Synagoga** została zbudowana w 1852 r. na miejscu poprzedniej, drewnianej bożnicy, według projektu Felicjana Frankowskiego. Obecnie zachowały się tylko mury obwodowe, fragmenty napisów hebrajskich na szczytach budynku, wewnątrz resztki

Pałac Wielopolskich w Chrobrzu

żu cmentarz kościelny otoczony murem z 1766 r. z dwiema barokowymi brankami. Część gminy Kije w znacznej części wchodzi w skład Szanieckiego Parku Krajobrazowego. Charakteryzuje się występowaniem wielu wzgórz gipsowych, wapiennych oraz rozbudowanymi formami wyrobisk pokopalnianych.

Michałów stadnina koni hoduje konie czystej krwi arabskiej już od ponad 50 lat. To największa w Polsce, jedna z większych w Europie stadnina koni tej rasy. Od lat utrzymuje stado prawie 400 koni czystej krwi, w tym samych klaczy matek - ponad 100.

Góry, zespół dworski - zespół dworski w Górach położony jest na południowym krańcu wsi. Założenie dworskie powstało w II połowie XVII wieku. Jego właścicielami była rodzina Dembińskich. Stary dwór był miejscem kultuwowania tradycji narodowych; m.in. w 1863 r. przebywał w nim generał M. Langiewicz. Pod koniec XIX wieku w miejsce starego dworu wybudowano pałac.

Wechadłów - zespół dworski, w którego skład wchodzi: dwór murowany z końca XIX wieku (ok. 1894 r.) - wcześniej dwór służył za siedzibę szkoły podstawowej, obecnie jest opuszczony, kaplica pw. Serca Jezusowego, murowana z inskrypcją na ścianie południowej: „Kaplica pw. Serca Jezusowego budowana przez Sejmik Pińczowski dla Wechadłowa w 1927 r.”, park geometryczny z XVI wieku, częściowo przekomponowany na krajobrazowy w XIX w.

Zbór ariański obecnie nie jest użytkowany. obiekt murowano-drewniany z 1559 r., o czym świadczy napis „ANNO DOMINI 1559”, od XIX wieku - lamus dworski, przebudowany w 1860 r., czego świadectwem jest kamienna tablica z napisem „Przebudowany 1860”. W 1922 r. budynek został odrestaurowany i pokryty nowym dachem.

Stadnina koni w Michałowie

• Propozycja weekendu na terenie naszego LGD

I propozycja weekendu

Zakwaterowanie w gospodarstwie agroturystycznym „Nad Nidą” w Krzyżanowicach Średnich. Gospodarstwo położone jest w pobliżu rezerwatu „Krzyżanowice”, w którym zachowało się naturalne środowisko żyjącej w rezerwacie fauny niespotykanej poza tym obszarem nigdzie w Polsce. 300 m od gospodarstwa płynie Nida, która zachowała swój naturalny charakter. Jest to zatem znakomite miejsce do wędkowania, kąpieli i spływów kajakowych (gospodarze zapewniają kajaki i transport gości i sprzętu). To również doskonałe miejsce do obserwacji przyrodniczych: bobrów i liczego ptactwa wodnego. Nieopodal znajdują się duże stawy pokopalniane, zagospodarowane - tu też można wędkować i korzystać z kąpeli. W gospodarstwie tym dobrze czuć będą się również osoby z większymi wymaganiami kulinarnymi. Potrawy przygotowywane są na bazie

Kije to jedna z najstarszych wsi Poniądzia, położona przy starym „szlaku cysterskim” Jędrzejów - Staszów, której początki sięgają XI wieku. Najważniejszym zabytkiem jest kościół parafialny w Kijach **pod wezwaniem św. Piotra i Pawła** - wczesnobarokowy z I połowy XVII wieku, z prezbiterium z elementami romańskimi. W zakrystii kamienne tablice gotyckie z herbami Grzymała i Jelita. Ołtarze i wystój wnętrza są barokowe i rokokowe. Obrazy z XVII wieku, liczne tablice epitafijne z XVII i XIX wieku. Obok kościoła znajduje się barokowa dzwonnica z 1789 r., a w pobli-

Ruiny synagogi w Działoszycach

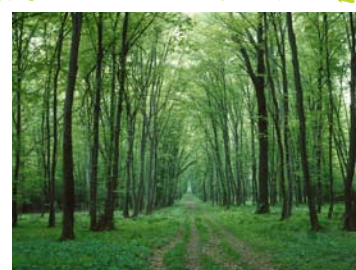
Sobota

• **Wycieczka do najbliższego lasu, tzw. Grabowca** - jest to las grabowo-dębowy, można w nim spotkać wiele gatunków chronionych roślin. Ten rezerwat to drugie miejsce w Polsce gdzie spotkamy „dyptan jesionolistny” zwany gorejącym krzewem Mojżesza.

• Nieopodal gospodarstwa znajduje się wzgórze - **rezerwat florystyczny** (stepowy) i entomologiczny, gdzie występują gatunki roślin objęte całkowitą ochroną prawną: len włochaty, młęk wiosenny, storczyk krwisty, dziewięciśl bezłodygowy i inne. Ze wzniesienia roztacza się ładny widok na okoliczne wioski. Ze wzgórza najlepiej udać się w kierunku starego kościoła - tu ciekawostka - jego proboszczem był sam Hugo Kollątaj, którego podobiznę można zobaczyć (jako Adama) na jednym z obrazów F. Smuglewicza. Po zwiedzeniu kościoła należy udać się drożką wzdłuż murów i dalej nad Nidę. Tu można wędkować, zażywać kąpeli lub wybrać się na spacer podziwiając przyrodę; meandry rzeki, piaszczyste plaże, stare wierzby i przechadzające się bociany i czaple.

Niedziela

• **Wycieczka rowerowa z przeprawą przez Nidę** (mały prom). Następnie drogą ok. 3 km do wsi Młodzawy. Znajduje się tam zabytkowy kościół oraz prywatny ogród botaniczny „Na rozstajach”. Następnie można wybrać się do Chrobrza zwiedzając pałac Wielopolskich, park i zabytkowy kościół. Powrót tą samą drogą. • **Wycieczka rowerowa do rezerwatu Skorocice** - znajdują się tam liczne jaskinie i wąwozy gipsowe.

Rezerwat Grabowice

II propozycja weekendu

Zakwaterowanie w gospodarstwie agroturystycznym Państwa Wandy i Jerzego Majka. Gospodarstwo położone jest w Szanieckim Parku Krajobrazowym w gminie Kije, w malowniczej i spokojnej okolicy, ubogiej w przemysł, lecz bogatej w niezwykłych ludzi. Znaleźć tu można zielen łąk i lasów, czyste powietrze, ciszę i spokój, zdrowe naturalne środowisko, wiele słońca, pyszną domową kuchnię i oczywiście serdeczną gościnność właścicieli. Gospodarstwo zajęło II miejsce w konkursie powiatowym „Piękna, bezpieczna zagroda”, dlatego jest ono polecane rodzinom z dziećmi i osobom niepełnosprawnym, nad którymi czułą opiekę roztoczy gospodyni - pielęgniarka. Mile widziane są również własne zwierzęta domowe wczasowiczów. Kuchnia prowadzona jest na bazie własnych produktów ekologicznych. W gospodarstwie można wypożyczyć rowery i gry. Ponadto gospodarze polecają przejażdżki konne oraz przejażdżki bryczką i saniami. Nocleg z wyżywieniem (śniadanie i obiadokolacja) to koszt 50zł/ osobę.

Krajobraz Poniądzie

Sobota

Malownicze krajobrazy stanowią nie lada atrakcję dla miłośników przyrody i pieszych wędrowek, które zachęcają do wypoczynku sobotnio-niedzielnego.

• **Wycieczka rowerowa bądź samochodowa:** należy udać się w kierunku **Gartatowic**, a następnie **Stawian** - w tych miejscach odkryte zostały kopce pradziejowe. Następnie należy się kierować w stronę **Żydówka**, gdzie zobaczymy pozostałości parku dworskiego z wielowiekowym drzewostanem. Udając się do miejscowości Kije zobaczymy kościół parafialny pw. św. Piotra i Pawła.

Niedziela

• **Wycieczka samochodowa połączona ze spacerem.** Należy udać się do **Umianowic** do „ptasiego raj”, gdzie koryto Nidy należy do wyjątkowo pięknych. Tworzy liczne zakola, starorzecza, rozlewiska i mokradła z typową dla tych siedlisk naturalną roślinnością: trzcinowiskami, szuwarami i torfo-wiskami. Stanowi to unikalny obszar w skali południowej Polski. Daje to turystom wyjątkową okazję do cieszenia się naturalnym, dzikim krajobrazem. Dodatkową atrakcją stanowi kolejka wąskotorowa „Express Poniądzie”, odbywająca w sezonie letnim turystyczne kursy na trasie Jędrzejów - Pińczów. Na stacji w Umianowicach kolejka ma dłuższy postój. Przygotowano tam miejsca na imprezy plene-rowe, gdzie nawet w czasie niesprzyjającej pogody można zatrzymać się i rozgościć pod wiatą wyposażoną w ławki i stoliki. W pobliżu stacji stoi nieczynna wieża ciśnień. Atrakcją tego obszaru jest również najdłuższy w Europie drewniany most kolejowy na palach. Następnie zmierzać należy do Pińczowa, aby zobaczyć wiele cennych zabytków wkomponowanych w krajobraz.

Malownicza rzeka Nida

• Produkty lokalne

Charakterystycznym produktem Poniądzia jest **kamień pińczowski**, który w znacznym stopniu wpłynął na krajobraz kulturowy regionu. To właśnie kamień pińczowski był przyczyną powstania w XVI-wiecznym Pińczowie kolonii artystów, zamieniających w swych warsztatach bezkształtne surowiec w piękne renesansowe i manierystyczne dzieła, które możemy podziwiać na obszarze całej Małopolski. Krajobraz Poniądzia obfituje w niezwykle urzekające kapliczki i rzeźby świętych tworząc aurę sakralności i niezwyklej łagodności. Charakterystycznym elementem występującym również w krajobrazie doliny Nidy są gipsy eksploatowane na niewielkim stosunkowo obszarze przez zakłady gipsowe na terenie wsi Leszcze. Wyjątkowo malownicze krawędzie skalne można zobaczyć w rezerwacie Prześlina.

Gospodarstwo agroturystyczne

Wanda i Jerzy Majka
Janów 40, 28-404 Kije
tel. 041 356 83 31
www.wakacje.agro.pl
(zakładka Agro Katalog www, szukaj obiektów agroturystycznych, świętokrzyskie (23 Agrogospodarstwo, strona 2)
www.kije.pl
(zakładka gospodarstwa agroturystyczne)